

ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดสกลนคร

Extension Needs of Large Agricultural Land Plot of Farmers in Sakon Nakhon Province

จิรวุฒ มงคล (Jirawut Mongkhol)* ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (Dr.Benchamas Yooprasert)**

บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan)**

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความรู้ความเข้าใจและความต้องการการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร กลุ่มตัวอย่าง 144 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายด้วยการจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำการเกษตรแบบแปลงใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุดเกษตรกรมีความต้องการในวิธีการส่งเสริม 3 แบบ ได้แก่ แบบรายบุคคลเน้นการเยี่ยมชมเป็นหลัก แบบรายกลุ่มเน้นการจัดทำแปลงเรียนรู้ แบบมวลชน เน้น การได้รับข้อมูลจากหอกระจายข่าวชุมชน ซึ่งความรู้ที่ต้องการให้มีการส่งเสริมมากที่สุด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต เน้น การแปรรูปสินค้า ด้านการตลาดเน้นช่องทางในการจำหน่ายและการจัดการราคา ด้านความรู้ในกระบวนการเข้าสู่การทำแปลงใหญ่ เน้น ผลลัพธ์ที่ได้รับหลังจากเข้าร่วม โครงการ ส่วนในด้านการสนับสนุน เน้น การได้รับความช่วยเหลือจากผู้จัดการแปลง

ABSTRACT

The study was conducted to study knowledge, understanding and need for the extension of the process of doing large agricultural land plot of farmers. The 144 samples were selected by random sampling methodology. The data were collected by interviewing the studied farmers using an interview form. The findings in this study were as follows: most of the studied farmers had knowledge and understanding of large agricultural land plot doing at the highest level. considering their need for the extension of large agricultural land plot doing, it was found that they needed 3 types of extension as follows: visiting at their plots which was a type of individual extension, setting learning plots which was a type of group extension, and receiving agricultural information from broadcasting tower in their community which was a type of mass extension. They needed the extension of agricultural knowledge at the highest level in 3 aspects as follows: In the aspect of production, they needed the extension of producing processed products; in the aspect of marketing, they needed the extension of distributing channels and price management, and in the aspect of knowledge procedure leading to large agricultural land plot doing, they needed the extension of the outcome they got after participating in the project, while in the aspect of supporting, they needed the extension of being supported from the ones who managed large agricultural land plots.

คำสำคัญ: ความต้องการการส่งเสริมการเกษตร การเกษตรแปลงใหญ่ จังหวัดสกลนคร

Keywords: Agricultural Extension Need, Large Agricultural Land Plot, Sakon Nakhon Province

* นักศึกษา หลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

** รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

บทนำ

สถานการณ์ในปัจจุบันการผลิตสินค้าเกษตรมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีการแข่งขันสูงทั้งในด้านปริมาณ คุณภาพ และต้นทุนการผลิตที่สูง ทำให้เกษตรกรรายย่อยประสบปัญหาในการผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตร ตลอดจนโอกาสการเข้าถึงข้อมูลแหล่งทุนทรัพยากรและการตลาดได้น้อย และจากการที่เกษตรกรรายย่อยต่างคนต่างผลิต ทำให้ยากต่อการจัดการผลผลิตเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้มีนโยบายในเรื่องการจัดทำแปลงการเกษตรขนาดใหญ่ โดยให้เกษตรกรรายย่อยมีการรวมกลุ่มและรวมพื้นที่การผลิตเป็นแปลงขนาดใหญ่ ที่มีผู้จัดการพื้นที่เป็นผู้บริหารจัดการแปลง (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2558)

อภิชาติ (2558) ในปัจจุบันเกษตรกรมีความต้องการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มมูลค่าสินค้า ทั้งในด้านการแปรรูป การรวมตัวกันต่อรองในการเก็บเกี่ยว และมีความต้องการหน่วยงานราชการเข้าร่วมพัฒนา

จังหวัดสกลนคร ได้คัดเลือกศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนตำบลไฮหย่อง อำเภอพังโคน เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ มีสมาชิกสมัครเข้าร่วมโครงการ 224 ราย พื้นที่ 2,000 ไร่ เป็นจุดนำร่องการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ด้านพืช (ชนิดพืชข้าว)

ในการดำเนินการส่งเสริมการเกษตรยังมีปัญหาในประเด็นการส่งเสริมที่อาจไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกร ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาความต้องการการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดสกลนคร เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนากลุ่ม เกิดการจัดการผลิตสินค้าเกษตรในชุมชนและสามารถจัดการพื้นที่การเกษตรให้เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถพึ่งพาตนเองได้ พร้อมทั้งผู้ที่สนใจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้กำหนดแนวทางในการจัดการการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรที่เข้าร่วมทำเกษตรแบบแปลงใหญ่จังหวัดสกลนคร (2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรที่เข้าร่วมทำการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสกลนคร (3) ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรที่เข้าร่วมทำเกษตรแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสกลนคร (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรที่เข้าร่วมทำเกษตรแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสกลนคร

วิธีการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรแปลงใหญ่ในจังหวัดสกลนคร จำนวน 224 ราย โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาจากสูตรทาโรยยามาน โดยให้มีความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 144 รายคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) มีการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์กับเกษตรกรศูนย์ข้าวชุมชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 ราย แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าความเชื่อมั่นของประเด็นต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร เท่ากับ 0.904 และทำการปรับปรุงแก้ไขก่อนจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ มาวิเคราะห์โดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน แรงงานในครัวเรือน และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ลักษณะการถือครองที่ดิน พื้นที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ผลผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่

ต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่ และรายได้ทั้งหมดจากการขายผลผลิตข้าว โดยมีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิดและปลายเปิด มีคำตอบให้เลือกเป็นแบบให้เลือกคำตอบเดียว แบบให้เลือกตอบหลายคำตอบ และเติมคำในช่องว่าง

ส่วนลักษณะคำถามการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นแบบให้เลือกตอบโดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 5 เท่ากับ ระดับการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารมากที่สุด
- 4 เท่ากับ ระดับการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารมาก
- 3 เท่ากับ ระดับการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารปานกลาง
- 2 เท่ากับ ระดับการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารน้อย
- 1 เท่ากับ ระดับการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารน้อยที่สุด

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดสกลนครเป็นคำถามให้เลือก เป็นแบบให้เลือกตอบเพื่อทดสอบความรู้ของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง มีทั้งหมด 15 ข้อคำถาม ทั้งนี้ได้ให้คะแนนถูก เท่ากับ 1 คะแนน ผิด 0 คะแนน รวมคะแนนเต็ม 15 คะแนน

ตอนที่ 3 ความต้องการวิธีการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรที่เข้าร่วมเกษตรแปลงใหญ่ในจังหวัดสกลนครเป็นลักษณะคำถามแบบปลายปิด มีคำถามให้เลือกเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) กำหนดให้แต่ละข้อมี 5 ระดับ โดยกำหนดคะแนนในแต่ละระดับดังนี้

- 5 เท่ากับ ระดับความต้องการมากที่สุด
- 4 เท่ากับ ระดับความต้องการมาก
- 3 เท่ากับ ระดับความต้องการปานกลาง
- 2 เท่ากับ ระดับความต้องการน้อย
- 1 เท่ากับ ระดับความต้องการน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะด้านขั้นตอนการเข้าสู่กระบวนการแปลงใหญ่ ด้านการส่งเสริมการเกษตร และด้านการสนับสนุน เป็นคำถามแบบปลายปิด มีคำถามให้เลือก 3 ระดับ คือ

- 3 เท่ากับ ระดับปัญหาหนัก
- 2 เท่ากับ ระดับปัญหาปานกลาง
- 1 เท่ากับ ระดับปัญหาน้อย

ส่วนข้อเสนอแนะเป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบสามารถตอบคำถามได้โดยเสรี (free response)

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ

ก. ข้อมูลพื้นฐานสังคมของเกษตรกรเกษตรกรมากกว่าครึ่งเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 52.31 ปี เกษตรกรเกือบครึ่ง มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.64 คน เกษตรกรมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.01 คน สำหรับแหล่งข้อมูลข่าวสารด้านการส่งเสริมการเกษตรจำแนกได้ 4 แหล่ง คือ (1) แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารที่เป็นสื่อบุคคล ส่วนใหญ่ได้จากเจ้าหน้าที่รัฐ (2) แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารที่เป็นสื่อกลุ่ม ส่วนใหญ่ได้จากการอบรม/สารคดี (3) แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารที่เป็นสื่อมวลชน ส่วนใหญ่ได้จากนิทรรศการ/-การจัดงาน (4) แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารที่เป็นสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนใหญ่ได้จากเฟซบุ๊ก โดยภาพรวมเกษตรกรมีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่จากแหล่งข้อมูลข่าวสารจาก 4 แหล่ง อยู่ในระดับปานกลาง

ข. สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เกษตรกรมีจำนวนลักษณะถือครองที่ดินส่วนมากเป็นของตนเอง มีพื้นที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่เฉลี่ย 9.75 ไร่ ผลผลิตข้าวเฉลี่ย 532.85 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย 4,234.03 บาทต่อไร่ รายได้ทั้งหมดจากการขายผลผลิตข้าวในปี 2557 เฉลี่ย 42,972.22 บาทต่อครัวเรือน

2. ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำ การเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัด สกลนคร

เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีความรู้ความ
เข้าใจเกี่ยวกับการทำการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของ
เกษตรกรในระดับมากที่สุด รองลงมาเกษตรกรมีความรู้
ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำการเกษตรแบบแปลงใหญ่
ของเกษตรกรในระดับมาก โดยเกษตรกรมีคะแนน
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำการเกษตรแบบแปลง
ใหญ่ เฉลี่ย 14.75 คะแนน จาก 15 คะแนน

3. ความต้องการวิธีการส่งเสริมของเกษตรกร ที่เข้าร่วมเกษตรแปลงใหญ่

(1) ความต้องการในวิธีการส่งเสริมของ
เกษตรกรที่เข้าร่วมเกษตรแปลงใหญ่

ก. ความต้องการส่งเสริมการแบบ
รายบุคคล โดยเรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ยจากมาก
ไปหาน้อย ดังนี้ 1. การเยี่ยมชมในพื้นที่ 2. การไปพบ
เจ้าหน้าที่ด้วยตนเอง 3. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทาง
โทรศัพท์ โดยในภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการ
ส่งเสริมแบบรายบุคคลในระดับมากที่สุด

ข. ความต้องการส่งเสริมแบบราย
กลุ่ม โดยเรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ยจากมากไป
หาน้อย ดังนี้ 1. การจัดทำแปลงเรียนรู้ 2. การศึกษาดูงาน
การฝึกอบรม 3. การเรียนรู้จากศูนย์เรียนรู้ 4. การจัดการ
ประกวดแข่งขัน โดยในภาพรวมเกษตรกรมีความ
ต้องการส่งเสริมแบบรายกลุ่ม ในระดับมากที่สุด

ค. ความต้องการส่งเสริมแบบราย
มวลชน โดยเรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ยจากมากไป
หาน้อย ดังนี้ 1. หอกระจายข่าวชุมชน 2. เอกสารทาง
วิชาการ 3. ต้องการการเผยแพร่ผ่านวิทยุชุมชน 4. การ
รณรงค์ 5. การเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต 6. การเผยแพร่
ผ่านโทรทัศน์ โดยในภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการ
ส่งเสริมแบบรายมวลชน ในระดับมาก

(2) ความต้องการความรู้ในการแนะนำ
ส่งเสริมของเกษตรกรที่เข้าร่วมเกษตรแปลงใหญ่

ก. ความต้องการความรู้ด้านการผลิต
เรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้
1. ต้องการความรู้ด้านการแปรรูปสินค้า 2. การจัดการ โรค
และแมลงศัตรูพืช 3. ปุ๋ย 4. พันธุ์ 5. การให้ความรู้การ
เข้าสู่มาตรฐานสินค้า 6. การเตรียมดิน 7. การจัดการ
หลังการเก็บเกี่ยว โดยในภาพรวมเกษตรกรมีความ
ต้องการความรู้ด้านการผลิตในระดับมากที่สุด

ข. ความต้องการความรู้ด้านการตลาด
โดยเรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย
ดังนี้ 1. ต้องการความรู้ด้านช่องทางในการจำหน่ายและ
การจัดการราคาสินค้า 2. การเพิ่มมูลค่าสินค้า 3. การจัด
สถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ โดยในภาพรวมเกษตรกรมี
ความต้องการความรู้ด้านการตลาด อยู่ในระดับมาก
ที่สุด

ค. ความ ต้องการ ความรู้ ด้าน
กระบวนการเข้าสู่การทำการเกษตรแปลงใหญ่ โดย
เรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้
1. ต้องการความรู้ด้านผลลัพธ์ที่ได้รับหลังจากเข้าร่วม
โครงการ 2. ขั้นตอนสมัครเข้าร่วมโครงการ 3. การเลือก
พื้นที่เข้าร่วมโครงการ โดยในภาพรวมเกษตรกรมีความ
ต้องการความรู้ด้านกระบวนการเข้าสู่การทำการเกษตร
แปลงใหญ่ ในระดับมากที่สุด

(3) ความต้องการการสนับสนุนจากการ
ส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

ก. ความต้องการการสนับสนุนจาก
การส่งเสริม โดยเรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ยจากมาก
ไปหาน้อย ดังนี้ 1. ต้องการการสนับสนุนในเรื่องการให้
ความช่วยเหลือจากผู้จัดการแปลง 2. ด้านการจัดหา
ตลาดให้กับสินค้า 3. บัณฑิตการผลิตเมล็ดพันธุ์ปุ๋ย ฯลฯ
4. องค์ความรู้ในการผลิต การเข้าสู่มาตรฐาน 5. การ
สนับสนุนจากหน่วยงานราชการและองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น 6. จากผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
7. จากภาคเอกชน 8. แหล่งเงินทุน ตามลำดับ โดยใน
ภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการการสนับสนุนจากการ
ส่งเสริม ในระดับมากที่สุด

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการทำเกษตร แบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดสกลนคร

ปัญหา (1) ด้านขั้นตอนการเข้าสู่กระบวนการแปลงใหญ่โดยเรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. ปัญหาเรื่องการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้โครงการไม่ชัดเจน 2. เรื่องมีความยุ่งยากในการจัดทำข้อมูลเกษตรกรและการบันทึกพิกัด GPS รายแปลง 3. เรื่องมีเงื่อนไขในการสมัครเข้าร่วมโครงการยุ่งยาก 4. มีข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่เข้าร่วมโครงการตามลำดับ โดยในภาพรวมเกษตรกรมีปัญหา

ด้านขั้นตอนการเข้าสู่กระบวนการแปลงใหญ่ในระดับ

น้อย

(2) ด้านการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

ก. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรโดยเรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. เจ้าหน้าที่ภาครัฐให้การสนับสนุนกลุ่มน้อยเกินไป 2. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมให้ข้อมูลไม่ชัดเจน 3. เจ้าหน้าที่มีเวลาตรวจเยี่ยมน้อยเกินไป 4. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมไม่มีความชัดเจนเรื่องการส่งเสริม 5. ผู้จัดการแปลงใหญ่ให้การสนับสนุนน้อยเกินไปตามลำดับ โดยในภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาเนื้อหาที่ส่งเสริมในระดับน้อย

ข. วิธีการส่งเสริม โดยเรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. มีแปลงเรียนรู้และแปลงต้นแบบน้อย 2. ขาดเอกสารวิชาการเผยแพร่ 3. การออกเผยแพร่ความรู้ด้านแปลงใหญ่ให้กับสาธารณะชนศูนย์บริการด้านความรู้มีน้อยเกินไป 4. มีการจัดอบรมให้ความรู้ไม่เพียงพอ ตามลำดับ โดยในภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาวิธีการส่งเสริมในระดับปานกลาง

ค. เนื้อหาที่ส่งเสริม โดยเรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. ข้อมูลเนื้อหาที่ส่งเสริมน้อยเกินไป 2. ข้อมูลเนื้อหาที่ส่งเสริมไม่สอดคล้องความต้องการของกลุ่ม 3. ข้อมูลเนื้อหาที่ส่งเสริมมีความยุ่งยากสลับซับซ้อนตามลำดับ โดยใน

ภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาเนื้อหาที่ส่งเสริมในระดับน้อย

ง. สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการโดยเรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. สมาชิกขาดเงินทุนในการผลิตสินค้า 2. สมาชิกกลุ่มขาดความเข้มแข็ง 3. สมาชิกมีแรงงานในครัวเรือนน้อย 4. สมาชิกขาดความรู้ในการทำเกษตรแปลงใหญ่ 5. คณะกรรมการกลุ่มขาดความเข้มแข็ง ตามลำดับ โดยในภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการในระดับน้อย

สรุป โดยภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาด้านการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่อยู่ในระดับน้อย โดยเรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ วิธีการส่งเสริม สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และเนื้อหาที่ส่งเสริมตามลำดับ

(3) ด้านการสนับสนุน

ก. การสนับสนุน โดยเรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. ปัจจัยการผลิตไม่มีคุณภาพ 2. ปัจจัยการผลิตที่ได้รับไม่เพียงพอ 3. ปัจจัยการผลิตที่ได้รับมีความล่าช้าไม่ทันต่อฤดูกาลผลิต 4. ปัจจัยการผลิตไม่ตรงต่อความต้องการของกลุ่มตามลำดับ โดยภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาในระดับน้อย

สรุป โดยภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาในการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดสกลนครอยู่ในระดับน้อย โดยเรียงลำดับประเด็นตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ประเด็นปัญหารองลงมา คือ ด้านขั้นตอนการเข้าสู่กระบวนการแปลงใหญ่ และประเด็นปัญหาน้อยสุด คือ ด้านการสนับสนุน

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินการ เกษตรแบบแปลงใหญ่

จากผลการวิจัย พบว่าเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องขั้นตอนการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่และขั้นตอนการดำเนินการ ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะ กลุ่มเกษตรแปลงใหญ่จังหวัดสกลนครเป็นกลุ่มที่ถูกคัดสรรจากจังหวัดสกลนครให้เป็นกลุ่มนำร่องของจังหวัด สมาชิกมีจำนวนน้อย ทำให้ง่ายต่อการพัฒนากลุ่ม เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรสามารถเข้าถึงและให้ความรู้กลุ่มได้ง่าย กลุ่มเกษตรกรมีความเข้มแข็งหน่วยงานราชการในจังหวัดให้ความสำคัญในการร่วมบูรณาการและร่วมเข้าพัฒนากลุ่ม

ความต้องการวิธีการส่งเสริมการเกษตร

1. วิธีการส่งเสริม จากการวิจัย พบว่าเกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล ในประเด็นการเยี่ยมชมในพื้นที่มากที่สุด แบบกลุ่มอยากให้มีการจัดทำแปลงเรียนรู้ แบบมวลชน โดยผ่านหอกระจายข่าวมากที่สุด อาจเป็นเพราะกลุ่มเกษตรกรเป็นกลุ่มที่จังหวัดคัดเลือกเป็นกลุ่มนำร่องทำให้เป็นเกษตรกรที่มีความสนใจในด้านการเกษตรมีความต้องการความรู้เพื่อพัฒนาอาชีพ โดยสนใจที่อยากได้แปลงเรียนรู้ และรับฟังข่าวสารจากหอกระจายข่าวในหมู่บ้านซึ่งเป็นสื่อที่เข้าถึงกลุ่มได้เป็นอย่างดี

2. ความต้องการความรู้ในการแนะนำส่งเสริม เกษตรกรมีความต้องการ ความรู้ด้านการผลิตในเรื่อง การแปรรูปสินค้ามากที่สุด ในด้านการตลาด พบว่าเกษตรกรมีความสนใจ ช่องทางในการจัดจำหน่ายและการจัดการสินค้า และความรู้ด้านกระบวนการเข้าสู่การทำการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรกรอยากทราบผลลัพธ์ที่ได้รับหลังจากเข้าร่วมโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการและเหตุผลการทำเกษตรแปลงใหญ่ อภิชาติ (2558) ในปัจจุบันเกษตรกรมีความต้องการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มมูลค่าสินค้า ทั้งในด้านการแปรรูป การรวมตัวกันต่อรองในการเก็บเกี่ยว

และมีความต้องการหน่วยงานราชการเข้ามาร่วมพัฒนา และอาจเป็นเพราะว่ากลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีความเข้มแข็ง มีความต้องการพัฒนาการผลิตและเพิ่มรายได้ให้ได้มากกว่า นอกเหนือจากการขายข้าวเปลือกทั่วไป

3. ความต้องการการสนับสนุนจากการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ พบว่า มีความต้องการในระดับมาก ตามลำดับดังนี้ เรื่องการให้ความช่วยเหลือจากผู้จัดการแปลง เรื่องด้านการจัดหาตลาดให้กับสินค้า ปัจจัยการผลิต องค์ความรู้ในการผลิต การเข้าสู่มาตรฐานสินค้า การสนับสนุนจากหน่วยราชการ อปท. จากผู้นำชุมชน กำนันผู้ใหญ่บ้าน จากภาคเอกชน และแหล่งเงินทุน และการสนับสนุนตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่มุ่งเน้นให้ผู้จัดการมีบทบาทสำคัญในการจัดการแปลงใหญ่ เกษตรกรมีความรู้และเข้าใจบทบาทของผู้จัดการแปลงเป็นอย่างดี และเป็น โครงการใหม่จึงมีความต้องการสนับสนุนจากผู้จัดการแปลง

4. ปัญหา พบว่าปัญหาในขั้นตอนการเข้าสู่กระบวนการแปลงใหญ่ ปัญหาด้านการส่งเสริม ด้านการสนับสนุน อยู่ในระดับที่น้อย โดยเกษตรกรมีข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมคือมากที่สุด อยากให้ภาครัฐช่วยจัดหาตลาดให้กับสินค้าของกลุ่ม และด้านการสนับสนุนมากที่สุดคือ อยากให้ภาครัฐช่วยเหลือปัจจัยการผลิต

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้จัดการแปลงควรมีการสนับสนุน และเข้ามามีบทบาทในกลุ่มให้มาก
2. สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด สกลนครและสำนักงานเกษตรจังหวัดสกลนครควรมีการประชาสัมพันธ์โครงการฯ ให้กับกลุ่มเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง
3. สำนักงานเกษตรจังหวัดสกลนครหรือมหาวิทยาลัยในพื้นที่ควรสนับสนุน ให้ความรู้เกี่ยวกับ

การแปรรูปผลิตภัณฑ์ ตามความต้องการของกลุ่ม
สมาชิกเกษตรแปลงใหญ่

4. ในการออกส่งเสริมการเกษตรให้กลุ่ม
เกษตรกรแปลงใหญ่นักส่งเสริมควรออกเยี่ยมเยียน
เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ และควรจัดทำแปลงสาธิต
แปลงเรียนรู้ ในพื้นที่เพื่อเป็นต้นแบบให้เกษตรกร
เรียนรู้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้า

5. หน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์ในจังหวัดสกลนครควรให้การสนับสนุนปัจจัย
ที่มีคุณภาพและมีความจำเป็นเพื่อให้เกษตรกรนำไปใช้
ได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาและวิจัยด้านการตลาด ด้าน
การแปรรูปสินค้า เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเกษตร
แบบแปลงใหญ่ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราชทุกท่านอย่างสูง ที่ให้ความรู้ด้าน
วิชาการ เกษตรกรผู้เข้าร่วม โครงการส่งเสริมการเกษตร
แปลงใหญ่จังหวัดสกลนคร ที่สละเวลาและให้ความ
ร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามพร้อมกันนี้
ขอขอบคุณเพื่อนมหบัณฑิต รุ่นที่ 14 ที่ให้การ
สนับสนุน ช่วยเหลือ และให้กำลังใจ

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. คู่มือการส่งเสริมการเกษตร

แบบแปลงใหญ่. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่ง
ประเทศไทย จำกัด; 2558.

อภิชาติ พงษ์ศรีหตุลชัย. การส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่.

เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องการส่งเสริม
การเกษตรแบบแปลงใหญ่; 20 กรกฎาคม
2558; จังหวัดอุดรธานี.